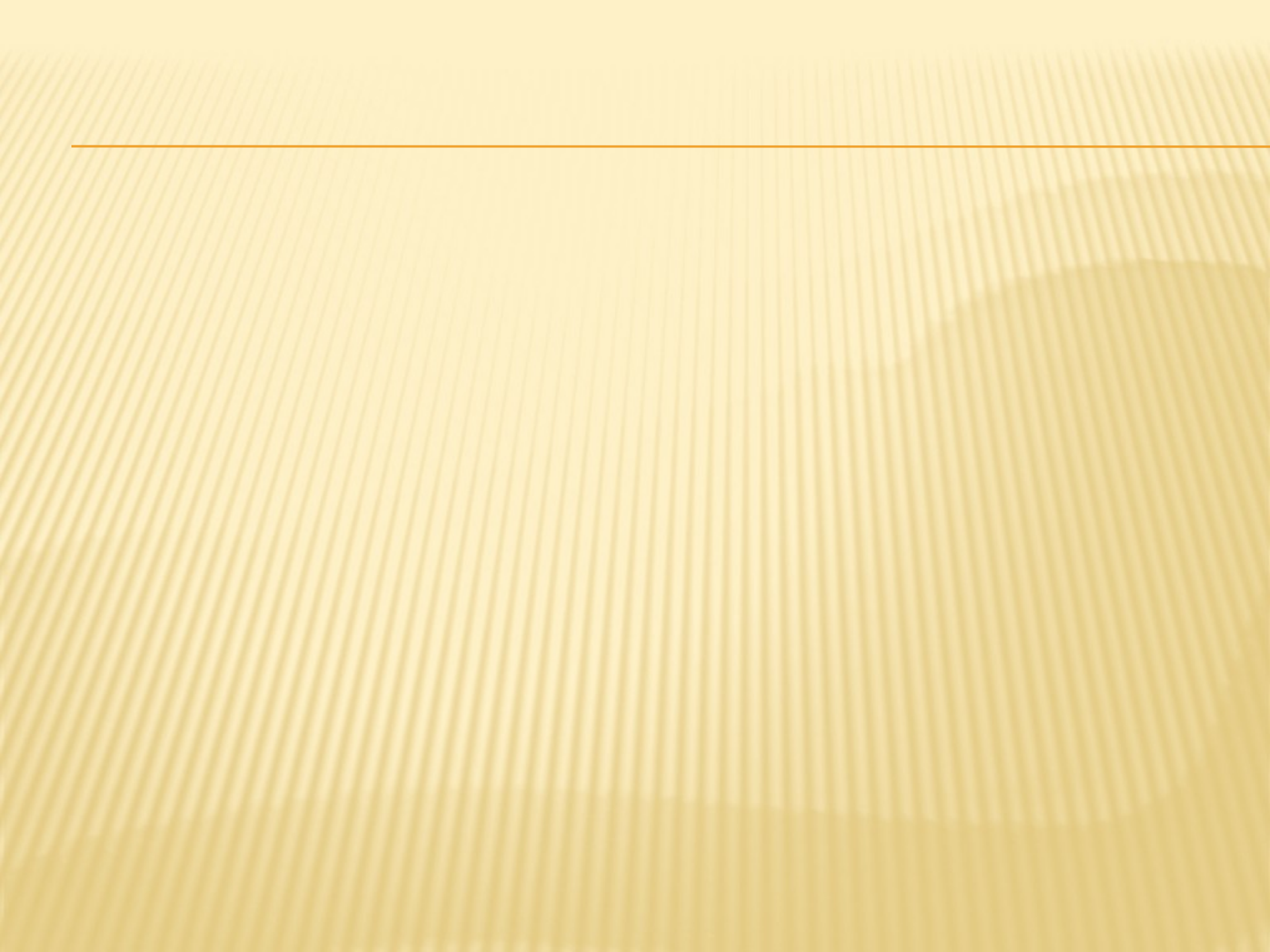

OBČANSKÉ PRÁVO HMOTNÉ

POJEM A PŘEDMĚT OBČANSKÉHO PRÁVA, METODA OBČANSKOPRÁVNÍ REGULACE

Právní řád se člení na právo **soukromé a veřejné**.

Pro odlišení obou sfér byla vytvořena v podstatě dvě kritéria:

- ✘ prvním a současně původním je **hledisko zájmové** (soukr. pr. respektuje míru osobní svobody jednotlivce, zatímco pr. veřejné je zaměřeno na ochranu věcí veřejných, veřejného pořádku, veř. institucí ...)
- ✘ Dalším je **hledisko mocenské** (jsou-li vztahy právem regulované jsou vztahy rovnosti, či nadřízenosti a podřízenosti)

Za kritérium odlišující právo soukromé a právo veřejné je všeobecně považována **metoda občanskoprávní regulace**. Jde o *kritérium* těsně spjaté s dělením celého právního řádu na základní právní odvětví. Za metodu úpravy se považuje buď rovnost subjektů, na jedné straně, a nadřízenost a podřízenost mezi subjekty právního vztahu na straně druhé

Zákonné vymezení metody občanskopr. regulace: OZ § 2/2 „*V občanskoprávních vztazích mají účastníci rovné postavení.*“

To se projevuje ve dvou základních směrech:

- ✘ žádný s účastníků nemůže druhému subjektu jednostranně ukládat povinnosti či převádět práva
- ✘ žádný s účastníků není způsobilý autoritativně rozhodovat od právech a povinnostech vznikajících z občanskoprávních vztahů

POJEM A PŘEDMĚT OBČANSKÉHO PRÁVA, METODA OBČANSKOPRÁVNÍ REGULACE

Předmět občanského práva § 1/2 OZ „...majetkové vztahy FO a PO, majetkové vztahy mezi těmito osobami a státem, jakož i vztahy vyplývající z práva na ochranu osob, pokud tyto občanskoprávní vztahy neupravují jiné zákony.“ ...odkaz na § 261 OB.Z – obchodní závazkové vztahy.

V § 1/3 je zakotven odkaz na zvl. Zákony, které upravují pr. vztahy vzniklé z výsledků duševní tvořivé činnosti (autorský zákon, zákon o vynálezech, zlepšov. návrzích a průmysl. vzorech).

Občanské právo tvoří soubor pr. pravidel, která stanoví osobní a majetkový statut subjektů, upravují základní vlastnické poměry mezi subjekty, pr. principy, kterými se řídí FO a PO ve svých vzájemných vztazích, založených na rovném postavení, jakož i právní prostředky vzniku, zajištění, změny a zániku práv a povinností z těchto vztahů a sankce za porušení subjekt. práv a povinností.

ZÁSADY OBČANSKÉHO PRÁVA

Zásady občanského práva tvoří vedle předmětu a metody právní regulace **výraz odvětvové samostatnosti občanského práva.**

Obecně jsou stanoveny v **LZPS.**

- ✘ Za hlavní zásadu bývá považována „**vše je dovoleno, co není zákonem zakázáno**“. Platí pro subjekty občanskoprávních vztahů navzájem i ke vztahu k orgánům státní moci. Pro tu naopak platí zásada opačná: vše je zakázáno co není výslovně dovoleno! Práva mohou být upravena dohodou, jestliže to zákon nezakazuje a jestliže z povahy zákona nevyplývá, že se od něj nelze odchýlit § 2/3 OZ.
- ✘ Druhou zásadou je **zásada autonomie vůle subjektu** (zásada smluvní svobody). Realizace autonomie vůle bývá v podmínkách občanského práva posuzována ze čtyř hledisek, vypovídajících ve svém komplexu o právních možnostech subjektu v občanskoprávních vztazích:
 1. svoboda učinit nebo neučinit právní úkon
 2. svoboda výběru adresáta právního úkonu
 3. svoboda volby obsahu právního úkonu
 4. svoboda volby formy právního úkonu

ZÁSADY OBČANSKÉHO PRÁVA

- × **zásada VIGILANTIBUS IURA SCRIPTA SUNT (bdělým náleží práva).**
- × Další zásadou je **zásada jistoty občanskoprávního obratu**, která je konkretizací obecné zásady právní jistoty. Má své specifické projevy, z nichž lze jmenovat:
- × **zákon nepůsobí zpětně („lex retro non agit“)**

Spočívá v poskytnutí ochrany těm právům, která byla nabyta za účinnosti dřívější právní úpravy, jejichž pr. opora však byla novým pr. předpisem zrušena.

- × **ochrana práv třetích osob**

Podstata z pravidla dle něhož smlouva (soudní rozhodnutí) zavazuje pouze své adresáty, přičemž by se takovými skutky nemělo postavení třetích osob zhoršit.

- × **ochrana dobré víry (bona fides)**

Význam spočívá v poskytnutí ochrany tomu, kdo při svém jednání nevěděl o právně významných souvislostech a neměl povinnost o nich vědět.

- × **Zásada zákazu zneužití občanských práv** je tradiční zásadou občanského práva. Zneužití práva se obvykle považuje za typ protiprávního chování, který formálně nepřekračuje obecně vedené hranice práva, překračuje však hranice zneužití, které používají pro jejich vymezení různá kritéria (úmysl škodit jinému, poškození oprávněného zájmu...).
- × Významnou zásadou, která již od dob římského práva dovolovala v odůvodněných případech zmírňovat tvrdost zákona a dávala soudci prostor pro uplatnění pravidel slušnosti, je **zásada souladu výkonu práv s dobrými mravy**. § 3/1 „Výkon práv a povinností vyplívajících z občanskoprávních vztahů nesmí... být v rozporu s dobrými mravy“.
- × Občanském zákoníku má své místo rovněž **zásada prevence**, obecně vyjadřující příkaz předcházet ohrožování a porušování práv občanskoprávních vztahů, § 415 OZ „Každý je povinen počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám...“

SYSTEM OBČANSKÉHO PRÁVA A SYSTEMATIKA OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

System = množina prvků, které jsou ve vzájemných vztazích a které tvoří určitý, relativně jednotný celek.

System práva je proto **jednotnou a zároveň vnitřní diferenciací objektivního práva, skládajícího se z relativně samostatných a autonomních právních odvětví, které vytvářejí systém nižšího řádu.**

System občanského práva nelze ztotožnit se systematikou občanského zákoníku, tedy utříděním jeho textu. Systemové součástí občanského zákoníku tedy jsou:

I. Obecná část

- a) **základní otázky odvětví občanského práva** (vymezení pojmu, předmětu, základních zásad, pramenů...)
- b) **teorie občanskoprávních vztahů** (vymezení kategorií ob.pr. vztahu, jeho prvků, kterými jsou osoby, předmět a obsah)
- c) **teorie občanskoprávních skutečností** (zejména pr. úkonů, charakter, typologie, vznik a následek vadných pr. úkonů)

II. Zvláštní část

- a) **práva věcná** (pr. vlastnické, držby, věcná práva k věcem cizím)
- b) **práva závazková** (ucelený systém norem regulující práva a povinnosti mezi účastníky op vztahů, jako vztahů vznikajících při různých formách společenské směny hodnot) Dělí se dále na **obecnou část** (definice, typologie, vznik, změna, zajištění, zánik záv. vztahů obecně) a **zvláštní část** (podle důvodu vzniku na závazky z pr. úkonů a závazky z protipr. úkonů, deliktní)
- c) **právo dědické** (obsahuje normy upravující způsob přechodu práv a povinností zemřelé osoby na jejího pr. nástupce)
- d) **práva k nehmotným statkům – hodnoty lidské osobnosti** (pr. na život, zdraví, čest, jméno, svobodu...), projevy osobnosti zachycené na hmotném substrátu (písemnosti, zvukové a obrazové záznamy...) nehmotné statky, které nepocházejí z tvůrčí duševní činnosti, představují však hodnoty svého nositele (loga, obchodní známky...).

NORMY OBČANSKÉHO PRÁVA, INTERPRETACE A APLIKACE NOREM OBČANSKÉHO PRÁVA

Pojem právo je neodmyslitelně spjat s **právní normou**. Právní norma je východiskem teoretických úvah o právu i nezbytným předpokladem jeho realizace.

Je základním pojmem teorie práva.

Strukturou pr. n. nazýváme složení právní normy z jednotlivých skladebných částí a vztahy mezi nimi. Strukturu p. n. tvoří **hypotéza, dispozice, sankce**.

Hypotézou označujeme podmínky, na jejichž existenci (naplnění, splnění) je vázána.

Dispozice je vlastní pravidlo chování (konkrétní subjektivní práva a povinnosti subjektů)

Sankce (následek, újma) dělí se na občanskoprávní a trestněprávní či soukromopr. a veřejnoprávní.

Dispozice jako vlastní pravidlo chování umožňuje rozlišovat právní normy na **kogentní (kategorické) a dispozitivní**.

Kategorická norma nepřipouští odchýlný projev vůle či chování subjektů právního vztahu (a to všech subjektů bez rozdílu, zda jde o osoby fyzické, právnické, či státní orgán).

Z ustanovení OZ lze jako příklady kategorických norem uvést:

§ 843 *Smlouva o důchodu musí být uzavřena písemně.*

Dispozitivní normy umožňují účastníkům právních vztahů určitou volnost volního projevu a chování. Taková ustanovení jsou spojena s poukázáním na možnou dohodu.

§ 51 OZ – *Účastníci mohou uzavřít i takovou smlouvu, která není zvláště upravena,*

NORMY OBČANSKÉHO PRÁVA, INTERPRETACE A APLIKACE NOREM OBČANSKÉHO PRÁVA

Další kritéria se uplatňují při rozlišování **blanketových a odkazujících norem**:

- ✘ **Blanketová norma** odkazuje v některé své části obecně na jinou normu (i dosud nevydanou).

§ 125/1 *Zvláštní zákon upravuje vlastnictví k bytům a nebytovým prostorám.*

§ 720 *Nájem a podnájem nebytových prostor je upraven zvláštním zákonem.*

- ✘ Jako konkrétní odkaz na konkrétní pr. normu je příkladem **odkazující p.n.**

§ 758 OZ *O odpovědnosti ubytovatele za věci vnesené do ubytovacích prostor ubytovaným nebo pro něj platí ustanovení § 433 a 463.*

§ 27/1 OZ *Kdo je zákonným zástupcem nezletilého dítěte, upravuje zákon o rodině.*

Další dělení norem: Subjekt, v roli adresáta p.n. je kritériem členění norem na

- ✘ **obecné, zvláštní, vyjímečné.**

Funkce právní normy v mechanismu pr. regulace je kritériem členění norem na

- ✘ **příkazující, zakazující, opravňující.**

- ✘ **Dále pak normy definiční, jejichž příkladem mohou být:**

§ 115 *Domácnost tvoří fo, které spolu trvale žijí a společně uhrazují náklady na své potřeby.*

INTERPRETACE

Interpretace v obecné rovině je souhrnem úvah, kterými určujeme přesný význam textu. Rozumí se tím též postup, kterým jiným osobám vykládáme a vysvětlujeme význam textu. Věda o výkladu se nazývá *hermeneutika*.

Obecné zásady, které je třeba respektovat při interpretaci:

- a) text musíme vykládat tak aby dostal rozumný a správný smysl (vyhnout se dvojsmyslum)
- b) oddělit výklad od kritiky (nejprve správně pochopit a pak kritizovat)
- c) termíny používat v tom smyslu, v jakém je užívá obor, o kterém text pojednává
- d) odlišit, zda synonyma označují rozdílné pojmy či jeden pojem
- e) zajímáme-li se jen o část textu, neopomenout pak při interpretaci souvislost celého textu

Při výkladu používáme určitých metod, na jejichž základě hovoříme o výkladu **jazykovém, logickém, systematickém, či historickém**.

Při **jazykovém rozboru**, jednak zkoumáme mluvnickou stavbu vět (gramatický rozbor), jednak provádíme sémantický rozbor, čili snažíme se určit význam jednotlivých termínů a vazeb.

Při **výkladu logickém** rekonstruuje myšlenkové řetězce podle potřeby srovnání různých míst textu, vymezování vztahů a souvislostí mezi nimi.

Rozbor **systematické výstavby textu** se zabývá členěním textu, jeho grafickou úpravou a dalšími okolnostmi jeho zevní formy.

Historický kontext: původní okolnosti vzniku textu, jeho cíle, úkoly, situace nebo předměty o nichž text hovoří.

Způsoby interpretace dle subjektu a pr. důsledků se liší **výklad legální, autentický, výklad aplikujícího orgánu, soudní, oficiální, doktrinní**.

Legální je takový výklad, kdy jeho subjektem je ten, koho zákon výslovně uvádí jako subjekt způsobilý této činnosti, zároveň jde o výklad obecně právně závazný. Tedy z hlediska teorie v podstatě nejde o výklad normy, ale o její legislativní doplnění. V současné době neexistuje.

Pokud by výklad podával ten, kdo sám normu vydal, jednalo by se o **autentický výklad**.

Soudní výklad je příkladem výkladu individuálně právně závazného. Hovoříme o výkladu, který slouží ke sjednocení judikatury, takovýto výklad podává Nejvyšší soud ve svých stanoviscích.

Doktrinní výklad je výklad vědecký, podávaný jednotlivými vědci. Má podobu tzv. konstantní judikatury.

Oficiální výklad, individuálně závazný a to v linii nadřízenosti a podřízenosti.

PRAMENY ČESKÉHO OBČANSKÉHO PRÁVA

Pojem prameny soukromého práva lze chápat ve dvojím smyslu:

1. prameny ve smyslu **formálním** (ústava, zákony...)
2. prameny ve smyslu **funkčním** (zdroje práva podle jejich normativního působení)

Z hlediska *formálních pramenů* je české občanské právo, právo psané a kodifikované.

Soustavu kodexů českého soukromého práva tvoří:

- a) **Občanský zákoník** (č. 40/1964 Sb. ve znění novel), který je páteří občanského práva.
- b) **Obchodní zákoník** (č. 531/1991 Sb. ve znění novel) na základě tzv. prorogace práva, pramenem i vztahů jinak náležejících úpravě občanskoprávních předpisů.
- c) **Zákon o rodině** (č. 94/1963 Sb.) je základem úpravy práva rodinného, subsidiárním pramenem OP.
- d) **Zákoník práce** (č. 262/2006 Sb.) je základním předpisem práva pracovního, ...
- e) **Zákon o mezinárodním právu soukromém a procesním** (č. 97/1963 Sb.) je jedním

PRAMENY ČESKÉHO OBČANSKÉHO PRÁVA

Z hlediska funkcionálních pramenů jsou rozlišovány obvykle tyto skupiny pravidel chování:

- a) **Pravidla slušnosti, morálky, dobrých mravů, pravidla poctivého obchodního styku** apod. nejsou sama o sobě pr. pravidly, avšak předpisy občanského práva na ně v různých souvislostech odkazují.
- b) **Obyčeje** se svým pr. významem blíží normám uvedeným v sub a), přičemž nepochybně obsahují i mravní obsah. Jejich užití je významnější v mezinárodním právu soukromém.
- c) **Judikatura** (soudní rozhodnutí) není výsledkem procesu tvorby, nýbrž aplikace práva. Ve formálním smyslu soudní rozhodnutí nejsou pramenem práva v ČR. Fakticky však mají významný vliv na vývoj aplikace a realizace práva. Výjimku tvoří **nálezy Ústavního soudu ČR**, které jsou pramenem platného práva.
- d) **Formulářové smlouvy** (všeobecné smluvní podmínky, *lex contractus*). Zásadou realizace práva v občanském právu je autonomie vůle, ve vztahu ke smluvnímu právu specifikovaná jako zásada smluvní svobody. Ta mimo jiné znamená svobodnou volbu obsahu smlouvy. Uvedené formuláře nejsou pramenem práva, nýbrž fakticky výrazně ovlivňují praxi poskytování právní služby.

PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI V OBČANSKÉM PRÁVU, POJEM, DRUHY, FIKCE, DOMNĚNKY

Občanskoprávní skutečnosti

jsou takovými právními skutečnostmi s nimiž normy občanského práva spojují vznik, změnu nebo zánik občanskoprávních vztahů.

Fikce

jsou uměle konstruované skutečnosti, které nemají své vyjádření v objektivní realitě a normy občanského práva s nimi spojují právní následky.

Rozdělení OP skutečností je založeno na rozdílné míře lidského **volního chování**:

1. subjektivní
2. objektivní

Subjektivní OP skutečnosti, jejichž podstatu tvoří lidské chování, dělíme **podle vztahu k právu na**:

1. chování podle práva
2. chování protiprávní

Rozdílná míra uplatnění právem uznané vůle subjektu na jeho chování, způsobuje třídění **chování podle práva na**:

1. chování s úmyslem způsobit pr. účinky (OP úkony)
2. chování bez zřetelného úmyslu způsobit pr. účinky (vytvoření nové věci, jež automaticky vede ke vzniku vlastnického práva)

Objektivní OP skutečnosti jsou ty, které nejsou závislé na lidském chování. Přírodní a společenské jevy s nimiž OP spojuje pr. následky (občanskoprávní události). Dělíme na:

1. jednorázové (narození , smrt,..)
2. trvajících (stavy- smluvní vztah,..)

PRÁVNÍ ÚKONY, POJEM, TYPY A DRUHY PRÁVNÍCH ÚKONŮ

Právní úkony jsou lidským chováním, právem uznanou vůlí subjektů, zaměřenou k vyvolání určitých následků.

§ 34 *Právní úkon je projev vůle směřující zejména ke vzniku, změně nebo zániku těch práv nebo povinností, které pr. předpisy s takovým projevem spojují.*

Pojmové znaky PÚ:

- ✘ projev vůle: vnitřní psychický vztah jednajícího subjektu k zamýšleným právním následkům
 1. výslovně : (mluveně, písemně, posunkem)
 2. konkludentně : (jednáním, opomenutím)
- ✘ zaměření projevu vůle: vůle musí směřovat ke vzniku, změně, zániku právního vztahu
- ✘ uznání projevu vůle
- ✘ následky, které jednající svým projevem vůle zamýšlel vyvolat

Klasifikace typů právních úkonů:

- ✘ typické – vyskytují se často a proto je právní řád upravuje (nájemní smlouva...)
- ✘ atypické – nejsou vzhledem k jejich menší frekvenci a významu výslovně upravované („je dovoleno vše, co není zakázáno“)
- ✘ smíšené – jsou kombinací obou typů

Klasifikace druhů pr. úkonů:

Podle počtu stran:

- ✘ jednostranné (odstoupení od smlouvy, výpověď, závěť...)
- ✘ dvoustranné (složené ze dvou vzájemně a obsahově shodných projevů vůle dvou stran – smlouvy, dohody...)
- ✘ vícestranné (spočívají v projevech vůle více než dvou stran – smlouva o sdružení, vícestranná smlouva směnná)

Podle obsahu podstaty pr. úkonu:

- ✘ volní (ke vzniku stačí projev vůle)
 - ✘ reálné (kupní smlouva v samoobsluze)
-

Podle nutnosti vyjádření kauzy:

- ✘ obligatorně kauzální (kauza v nich musí být vyjádřena – uznání dluhu, vydědění)
- ✘ obligatorně abstraktní (kauza v nich nesmí být vyjádřena – abstraktní cenné papíry)
- ✘ fakultativně kauzální (kauza může i nemusí být vyjádřena)

Podle formy:

- ✘ formální
- ✘ neformální

Podle poměru majetkového naplnění:

- ✘ úplatné
- ✘ bezúplatné

Podle okamžiku nastoupení následků:

- ✘ mezi živými (inter vivos)
- ✘ pro případ smrti (mortis causa)

Podle předpokladu vzniku a zaměření účinků:

- ✘ adresované
- ✘ neadresované

VZNIK PRÁVNÍCH ÚKONŮ, NÁSLEDKY PRÁVNÍCH ÚKONŮ, VÝKLAD

- ✘ **Jednostranné neadresované právní úkony** : vznikají již jednostranným projevem vůle (vyhlášením veř. soutěže...).
- ✘ **Jednostranné adresované právní úkony** : (výpověď...) ke svému vzniku vyžadují, aby byly učiněny vůči určitým osobám, jejichž pr. postavení se mají dotknout.
- ✘ **Dvoustranné právní úkony** vznikají ze dvou jednostranných adresovaných právních úkonů dvou různých stran (nabídka, oferta – přijetí, akceptace).
- ✘ **Složené právní úkony** : vznikají buď na základě jednostran. projevu vůle nebo projevu vůle dvou či více stran, k nimž přistupuje další skutečnosť (svolení dalších subjektů, rozhodnutí příslušného orgánu). t

Od vzniku p.ú. je nutno odlišovat jejich platnost. Za předpokladu, že právní úkon vznikl a jsou splněny náležitosti stanovené právním řádem, může p.ú. nabýt platnosti.

Od vzniku a platnosti je však třeba ještě odlišovat účinnost právního úkonu, tj. stav, kdy nastávají účinky p.ú.

§ 47/1 Jestliže zákon stanoví, že ke smlouvě je třeba rozhodnutí příslušného orgánu, je smlouva účinná tímto rozhodnutím.

Následkem právní úkony je vznik, změna, nebo zánik právního vztahu (práv a povinností). Tyto následky mají věcný rozsah, přičemž osobní rozsah vymezuje okruh osob, které jsou p.ú. dotčeny, a věcný rozsah vymezuje práva a povinnosti, které jsou p.ú. zakládány, měněny nebo rušeny.

Základně platí, že p.ú. má následky jen pro osoby, které jsou učiněny...

OBSAH PRÁVNÍCH ÚKONŮ

Obsahem p.ú. je třeba rozumět určení pr. následků, které z něho mají vzniknout, tzn. **práv a povinností**, včetně podmínek pro vznik a rozvoj pr. vztahů.

Obsah p.ú. je určován účastníky v rámci smluvní volnosti. Obsahové složky p.ú. jsou:

- ✘ **Podstatné** – které se bezpodmínečně vyžadují ke vzniku p.ú. (předmět, cena...u kupní sml.)
- ✘ **Pravidelné** – které se v p.ú. zpravidla vyskytují, ale jejich nedostatek nemá vliv na vznik a platnost p.ú. (dohoda o místě nebo času plnění)
- ✘ **Nahodilé (vedlejší)** – které se vykytují nahodile, nepravidelně. (dosažení věku, uzavření smlouvy).

Podmínka musí být fyzicky možná a dovolená.

Podmínky odkládací (suspensivní): p.ú. existuje, je platný, ale účinnost nabude až splněním podmínky.

Podmínky rozvazovací (rezolutivní): p.ú. je účinný, ale nastoupením rezolutivní podmínky účinnost zaniká.

- ✘ **Stanovení doby** – účinky jsou vázány na uplynutí určité doby. Na rozdíl od podmínky je jisté, že doba uplyne a že účinky p.ú. nastanou nebo zaniknou.

VÝZNAM ČASU JAKO OBJEKTIVNÍ PRÁVNÍ SKUTEČNOSTI

- × **je nevýznamnější objektivní pr. skutečností. Je právně významný jako:**
- × pevně stanovený čas (datum)
- × plynoucí čas (lhůta)

Lhůta : časový úsek, který je vymezen počátkem a koncem.

U lhůt určených podle dnů platí: počátek je dán dnem, který následuje po události. Lhůta běží tolik dní kolik byla stanovena. Konec lhůty je určen dnem, který je podle počtu dní poslední dnem lhůty.

U lhůt určených podle týdnu platí: Počátek jako u lhůt určených podle dnů. Konec lhůty připadá na den, jež se pojmenování shoduje se dnem události, od níž lhůta počíná (půjčím-li si něco v pondělí, vrátím to příští pondělí).

U lhůt podle měsíců a let platí: Počátek stejný jako u předchozích. Konec lhůty připadá na den, který se číselně shoduje se dnem, na který připadá událost, od níž lhůta počíná. (půjčím-li si něco 1.ledna., vrátím to 1.února).

§ 122/1 „... polovinou měsíce se rozumí patnáct dní.“

§ 122/3 *Připadne-li poslední den lhůty na sobotu, neděli nebo svátek, je posledním dnem lhůty nejbližší následující pracovní den.*

Důležitou roli sehrává **čas v těchto občanskoprávních institutech:**

- × **zánik práva uplynutím lhůty omezující jeho trvání**
- × **Prekluze**
- × **Promlčení**
- × **vydržení**

ZÁNİK PRÁVA UPLYNUTÍM LHŮTY OMEZUJÍCÍ JEHO TRVÁNÍ.

- ✘ Existují práva, která jsou časově neomezena (vlastnické právo, osobní a osobnostní práva) a pro ně není stanovena žádná lhůta omezující jejich trvání.
- ✘ Naopak existují práva, která již svojí podstatou a určením jsou, co do trvání, omezena na určitou dobu (právo užívat vypůjčenou věc...).
- ✘ Třetí skupinou jsou práva, která mohou být omezena na určitou dobu, ale toto omezení nevyplývá z jejich podstaty a určením (omezení věcného břemena na určitou dobu...).

§ 578 Práva i povinnosti zaniknou uplynutím doby, na kterou byly omezeny. K zániku dojde již samotným uplynutím posledního dne lhůty a není třeba žádné další pr. skutečnosti.

PROMLČENÍ, POJEM, PODSTATA

Promlčením právo nezaniká, ale závažně oslabuje, neboť nárok se stává podmíněným (závislý na tom, zda se povinný promlčení dovolá či nikoliv).

Právo se promlčí, nebylo-li vykonáno v době stanovené obč. zákoníkem.

Uplynutím promlčecí doby je naplněno první stádium promlčení, v němž se uplatnily dvě skutečnosti:

- × **uplynutí času**
- × **neuplatnění práva**

Pokud povinný neuplatní své subjektivní právo promlčení a splní svoji povinnost, nejedná se na straně oprávněného o bezdůvodné obohacení, neboť právní důvod plnění nezanikl.

- × Druhé stádium promlčení nastává v okamžiku, kdy oprávněný subjekt uplatnil své právo u soudu. Pokud povinný nenamítl promlčení, soud k němu nepřihlíží z úřední povinnosti. Uplatněním námitky promlčení nárok zaniká a právo se stává nevynutitelným.

Nepromlčují se **osobnostní práva, osobní práva a práva osobně majetková, vlastnické právo, zástavní práva** (pokud trvá zajištěná pohledávka), práva z vkladů na vkladních knížkách a běžných účtech (pokud vkladový vztah trvá).

PROMLČECÍ DOBA (POČÁTEK, BĚH PROMLČECÍ DOBY, DÉLKA)

Ke vzniku následků promlčení se vyžaduje uplynutí promlčecí doby. Její počátek je určen buď objektivně nebo subjektivně.

- ✘ Objektivním počátkem běhu promlčecí doby je den, kdy právo mohlo být vykonáno poprvé (§ 101).
- ✘ Objektivní počátek běhu promlčecí lhůty může být určen i specificky (§ 102 a následující).

Ve stanovených případech je počátek běhu závislý na subjektivních skutečnostech, což je výrazem ochrany oprávněného (§ 106 a 107).

Obecná promlčecí doba je tříletá

Kratší promlčecí doba je stanovena 2 roky u:

- ✘ práv na náhradu škody v případě subjektivně určeného počátku
- ✘ práv na vydání plnění z bezdůvodného obohacení (v příp. sub. určeného počátku)

Promlčecí doba 1 rok u:

- ✘ práv z přepravy (vyjma práv na náhradu škody u přepravy osob)

Delší promlčecí doba je stanovena na 10 let u:

- ✘ práv na náhradu škody způsobené úmyslně
- ✘ práv na vydání plnění z úmyslného bezdůvodného obohacení
- ✘ práv odpovídajících věčnému břemenu
- ✘ práv přiznaných pravomocným rozhodnutím soudu nebo jiného orgánu
- ✘ práv písemně uznaných dlužníkem co do důvodu i výše

✘ **Kombinované promlčecí doby** jsou lhůty se subjektivně nebo objektivně určeným počátkem. Právo se promlčí uplynutím subjektivně určené lhůty, nejpozději uplynutím objektivně určené lhůty!!!

- ✘ **Promlčecí doba nezačíná**, jestliže nastala skutečnost, od níž obvykle začíná běžet promlčecí doba, ale v důsledku zákonem předvídané překážky se počátek odsouvá (práva osob, které musí mít zákonného zástupce a nemají ho § 113...).
- ✘ Pokud nastal počátek promlčecí doby, tato běží, ale v jejím průběhu nastala taková skutečnost, která způsobuje, že se odsouvá konec promlčecí doby, který by jinak nastal, lze hovořit o tom, že **promlčecí doba nekončí** (práva osob, které musí mít zákonného zástupce a ztratí ho ...).
- ✘ Jestliže v průběhu promlčecí doby nastala taková překážka, po dobu jejíhož trvání se běh promlčecí doby zastavil a neběží, jde o **stavení běhu promlčecí doby** (uplatní-li věřitel v promlčecí době právo u soudu...). Promlčecí doba, která uběhla před překážkou a po jejím skončení, se sčítá.
- ✘ Dojde-li ke skutečnosti, která způsobuje **přerušeni běhu promlčecí doby**, znamená to, že k uplynulé části promlčecí doby se nepřihlíží a promlčecí doba začíná běžet znovu od svého počátku (bylo-li právo přiznáno pravomocným rozhodnutím soudu). Po odpadnutí překážky začíná běžet promlčecí doba znovu od svého počátku.

PREKLUZE, POJEM, PODSTATA

Následkem prekluze je zánik práva jeho neuplatněním v prekluzivní době. Je třeba dvou předpokladů:

- × **uplynutí určité doby**
- × **neuplatnění práva v této době**

Jsou-li oba předpoklady splněny, nastávají právní následky prekluze:

- × **zaniká subjektivní právo (i nárok)**
- × **příslušný orgán přihlíží k prekluzi *ex offio***
- × **plnění po uplynutí prekluzivní doby, je bezdůvodné obohacení**

V občanském právu jsou prekluzivní doby vcelku výjimečně a musí být zákonem výslovně stanoveny (reklamační lhůty).

Prekluzivní lhůty nemohou být prodlouženy, jejich se nezastavuje ani nepřerušuje. Výjimkou je ustanovení § 627.

OCHRANA OSOBNOSTI, POJEM, PŘEDMĚT

K osobnosti fyzické se vážou práva osobní povahy, která jsou ustáleně označována jako **všeobecná osobnostní práva.**

Jsou :

1. nezadatelná,
2. nezcizitelná,
3. nepromlčitelná
4. nezrušitelná.

Cílem jejich úpravy je zabezpečit respektování osobnosti FO a tím její všestranný svobodný rozvoj.

- ✘ Náš právní řád zakotvuje právo na ochranu osobnosti jako základní lidské právo.
- ✘ Čl. 10 LZPS „Každý má právo, aby byla zachována jeho lidská důstojnost, osobní čest, dobrá pověst a chráněno jeho dobré jméno“

Dále tyto práva jsou zakotvena v mezinárodních smlouvách podle čl. 10 Ústavy:

- ✘ **evropská Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod,**
- ✘ **Úmluva o biomedicíně**

OCHRANA OSOBNOSTI, POJEM, PŘEDMĚT

Vymezení předmětu všeobecných osobnostních práv obsahuje ustanovení § 11 z nichž některé jsou dále rozvedeny v § 12/1.

Mezi statky, které jsou hodny ochrany patří:

- ✘ zdraví (včetně duševní i tělesné integrity)
- ✘ občanská čest
- ✘ lidská důstojnost
- ✘ soukromí
- ✘ jméno (i přezdívka či pseudonym)
- ✘ projevy osobní povahy
- ✘ jiné předměty práva na ochr. osobnosti (osobní svoboda, osobní tajemství, listovní tajemství, podoba, hlas, osobní údaje, dobré jméno, profesní, obchodní, vědecká čest, svoboda vyznání a náboženského cítění, zdravé životní prostředí, pracovní síla...)
- ✘ § 12/1 *Písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky a obrazové a zvukové záznamy týkající se FO nebo jejích projevů osobní povahy smějí být pořízeny nebo použity jen s jejím souhlasem.*

OCHRANA OSOBNOSTI, POJEM, PŘEDMĚT

× Právo na tělesnou integritu.

Tělesná integrita FO je chráněna i po její smrti, neboť mrtvé tělo je považováno za součást osobnosti zemřelého a není chápáno jako věc. Tato ochrana je přiznávána i nasciturovi.

ČR ratifikovala mimo jiné i dvě **mezinárodní smlouvy chránící tělesnou integritu člověka.**

× **Úmluvu na ochranu lidských práv a důstojnosti lidské bytosti v souvislosti s aplikací biologie a medicíny a též její dodatkový protokol o zákazu klonování lidských bytostí.**

Úmluva zakotvuje následující zásady:

- × nadřazenost lidské bytosti zájmům společnosti a vědy
- × požadavek svobodného a informovaného souhlasu s jakýmkoli zákrokem v oblasti péče o zdraví
- × rovná dostupnost zdravotní péče
- × právo na ochranu soukromí a právo na informace
- × zákaz diskriminace osob z důvodu jejich genetického dědictví
- × zákaz zásahu do lidského genomu
- × povinnost provádět vědecký výzkum na člověku v souladu s pr. Předpisy
- × pravidla pro odběr orgánů a tkáně z žijících dárců pro účely transplantace
- × zákaz finančního prospěchu a nakládání s částmi lidského těla
- × zákaz klonování lidských bytostí

- × Povinnost strpět zásah do tělesné integrity je stanovena v § 127/3 OSŘ, dle něhož lze stanovit povinnost podrobit se lékařské prohlídce.

OCHRANA OSOBNOSTI, POJEM, PŘEDMĚT

× Právo na jméno.

Obsahem práva na ochranu jména je výlučně právo užívat svého jména a příjmení a domáhat se ochrany proti tomu, kdo by si jej neoprávněně prisvojil a užíval.

× Právo na občanskou čest a lidskou důstojnost.

Zásahy do sféry cti a důstojnosti mohou mít nejrůznější povahu. Může jít o slovní projevy difamující povahy, o překročení oprávněné kritiky apod. K porušení práva na čest může dojít i šířením pravdivých tvrzení difamující povahy, které subjekt nebyl oprávněn sdělovat (např. porušení lékařského tajemství).

× Právo na soukromí spočívá v právu jednotlivce rozhodnout podle vlastního uvážení, zda, příp. v jakém rozsahu, mají být skutečnosti jeho soukromého života zpřístupněny jiným.

Zahrnuje i právo FO **vytvořit a udržovat vztahy s jinými lidskými bytostmi, zejména v citové oblasti, aby tak FO mohla rozvíjet a naplňovat vlastní osobnost.**

OMEZENÍ PRÁVA NA OCHRANU OSOBNOSTI

K omezení všeobecných osobnostních práv může dojít pouze **se svolením dotčené osoby (smluvní omezení) nebo v případech výslovně stanovených zákonem.**

Souhlas může FO udělit pouze k nakládání s takovými hodnotami s nimiž může platně disponovat (nemůže se zbavit práva na život).

OZ připouští omezení těchto práv na základě § 12/2,3, kde jsou taxativně vymezeny tři případy kdy není třeba souhlasu FO.

- ✘ Jedná se o tzv. **bezúplatné zákonné licence:**
- ✘ **Zákonná úřední licence** – není třeba svolení použijí-li se písemnosti osobní povahy, podobizny, obrazové snímky...k účelům úředním na základě zákona.
- ✘ **Zákonná licence vědecká a umělecká** – není třeba svolení FO ani k pořízení nebo použití podobizny... (nikoliv však písemností osobní povahy) k vědeckým a uměleckým účelům.
- ✘ **Zákonná licence zpravodajská** – je omezena na pořízení těchto hodnot pouze pro tiskové, filmové, rozhlasové a televizní zpravodajství.

Žádné použití těchto hodnot nesmí být v rozporu s oprávněnými zájmy FO, ani když sama dala souhlas.

- ✘ Jiná omezení najdeme v OSŘ, trestním řádu a dalších veřejnopr. předpisech.

SUBJEKTY PRÁVA NA OCHRANU OSOBNOSTI

- × Dělíme je podle druhu osob ve smyslu právním:
- × **Právo na ochranu FO.**

FO jej nabývá okamžikem narození. Některá práva se však mohou týkat i nascitura (pr. na tělesnou integritu).

Právní ochrany osobnosti požívají všechny FO bez ohledu na jejich způsobilost k p.ú. OZ pamatuje i na tzv. *postmortální ochranu osobnosti*, v jejímž rámci jsou po smrti dotčené osoby povolány určité osoby (manžel, děti, rodiče), taxativně vymezené v § 15.
- × **Právo na ochranu PO,**

je OZ taxativně zúženo jen na ***právo na ochranu názvu a dobré pověsti právnické osoby.***

PROSTŘEDKY OCHRANY OSOBNOSTI

Osobnost FO požívá zákonné ochrany občanským zákoníkem, jež je povahy **absolutní (působí erga omnes)**.

Ochrana se týká nejen porušení práva, ale i jeho pouhého ohrožení.

Ochrany se lze domáhat u soudu (v 1. stupni u krajského s.).

Ten, kdo neoprávněně zasáhne do práva na ochranu osobnosti jiného, odpovídá za svůj neoprávněný zásah, i kdyby o tom nevěděl.

FO, do jejíhož práva bylo zasaženo se může domáhat:

- ✘ upuštění od neoprávněných zásahů do osobního práva na ochr. osobnosti tzv. **zápůrčí (negatorní) žalobou**
- ✘ odstranění následků neoprávněných zásahů **žalobou restituční (odstraňovací)**
- ✘ přiměřeného zadostiučinění **satisfakční žalobou**, jež má dvě podoby:
 1. přiměřené zadostiučinění morální (formou omluvy atd.)
 2. náhrada nemajetkové újmy v penězích

Není vyloučeno spojení obojí satisfakce, přičemž soud nemůže přiznat vyšší peněžité zadostiučinění než je navrhováno v žalobě. Musí však přihlížet k taxativně stanoveným zákonným kritériím:

- ✘ k závažnosti vzniklé nemajetkové újmy
- ✘ k okolnostem, za nichž k ohrožení nebo porušení práva došlo

Skutkem, jímž bylo neoprávněně zasaženo do osobního práva na ochranu osobnosti může být dotčené FO též způsobena škoda (§ 420 OZ).

ZASTOUPENÍ, POJEM A DRUHY

Zásadně je rozeznáván dvojí druh zastoupení:

- ✘ **zastoupení přímé** (zástupce činí úkony jménem a na účet zastoupeného)
- ✘ **zastoupení nepřímé** (zástupce koná úkony jménem svým avšak na účet zastoupeného)

Typičtější je zastoupení přímé, zast. nepřímé přichází v úvahu např. při smlouvě příkazní (736).

Dále se podle právního důvodu svého vzniku rozlišuje v občanském právu:

1. **zastoupení zákonné** (26 – 30)
2. **zastoupení smluvní nebo též zmocnění** (31 – 33b)

1. *Zákonné zastoupení*

- ✘ Ve smyslu 23 se zákonným zastoupením rozumí buď zastoupení vzniklé přímo ze zákona nebo
- ✘ zastoupení zřízené rozhodnutím státního orgánu.

2. SMLUVNÍ ZASTOUPENÍ

Podle rozsahu zmocněncova oprávnění rozlišujeme:

- × **speciální plnou moc** (k jednomu či několika úkonům)
- × **generální plná moc** (ke všem úkonům, které může vykonávat i sám zmocnitel)

Plná moc musí být písemná tehdy:

- × je-li třeba učinit úkon písemnou formou
- × netýká-li se plná moc jen určitého pr. úkonu (31/4)

Zmocnitelem i zmocněncem může být FO i PO.

Není-li zřejmé, že konající jedná jménem jiné osoby, platí, že koná vlastním jménem.

Jestliže zmocněnec překročil své oprávnění z plné moci, je tím zmocnitel vázán jen tehdy, když toto překročení schválil.

Zmocněnec má právo nechat se při zastupování zmocnitele zastoupit jinou osobou:

- × je-li to stanoveno v plné moci
- × je-li zmocněným PO

Plná moc zaniká:

- × provedením úkonu stanoveného v plné moci
- × odvoláním plné moci zmocnitelem
- × výpovědí plné moci zmocněncem
- × smrtí zmocněnce
- × smrtí zmocnitele (není-li stanoveno jinak)

PŘEDMĚT OBČANSKOPRÁVNÍCH VZTAHŮ

Velmi obecně lze říci, že předmětem občanskoprávního vztahu jsou základní hodnoty lidské osobnosti, jakož i související hodnoty majetkové i nemajetkové povahy za předpokladu, že právní regulace těchto hodnot náleží kritériím soukromoprávní regulace.

Původně byla za předmět občanskoprávních vztahů považována **věc v právním smyslu**.

Předmět občanskopr. vztahů ve smyslu chování lidí může být charakterizován jako určitá podoba právně významné lidské aktivity či pasivity:

- ✘ **předání** věci či jiné hodnoty jednou osobou druhé (dare)
- ✘ **konáním** určité činnosti (facere)
- ✘ **zdržení se** určitého chování (ommittere)
- ✘ **strpění** určitého chování jiného subjektu (pati)

Věc v právním smyslu OZ nedefinuje. Podpůrně můžeme použít definice § 13 dnes již zrušeného zákoníku mezinárodního obchodu (zák. č. 101/1963 Sb.), která považuje za věci *hmotné předměty a ovladatelné přírodní síly, které slouží potřebám lidí*.

VĚCNÁ PRÁVA, POJEM, DRUHY

Věcná práva tvoří důležitou součást majetkových práv a představují úplné nebo částečné panství nad konkrétní věcí.

Postavení osoby věcně oprávněné se vyznačuje tím, že taková osoba vylučuje kohokoliv jiného z působení na věc jí ovládanou a přísluší jí tudíž proti každému rušiteli „*actio in rem*“ k *prosazení výlučného panství nad věcí*.

Charakteristické znaky věcných práv:

1. **působí proti všem**
2. **povinnost má negativní povahu** (nekonání toho čím by se zasahovalo do výkonu oprávnění)
3. **předmětem je zpravidla věc v právním smyslu a sice věc určená individuálně**

Druhy věcných práv:

1. **pr. vlastnické** (*ius proprietas, dominium*)
2. **držba** (*possessio*)
3. **věcná práva k věci cizí** (*iura in re aliena*)

Jako právo věcné lze zřídit pouze takové právo, jehož věcněprávní povaha je pr. předpisem připuštěna (např. *de lege lata* předkupní právo s věcněprávními účinky – viz 603, nikoliv právo stavby).

POJEM A OBSAH VLASTNICKÉHO PRÁVA, PŘEDMĚT

Vlastnické právo je právními normami regulovaný vlastnický vztah. Lze rozlišovat vlastnické právo objektivní a subjektivní.

1. Vlastnické právo v objektivním smyslu

představuje souhrn právních norem, regulujících vlastnické vztahy v ekonomickém pojetí. Zakotvuje především statickou stránku vlastnictví (existující systém rozdělení věcí). Dynamickou str. vztahů (proces užívání a disponování věcmi) upravuje vlast. právo společně s jinými pr. instituty (obligační právo...).

2. Vlastnické právo v subjektivním smyslu

lze charakterizovat jako právem zakotvenou možnost vlastníka v mezích stanovených právním řádem držet a užívat věci a nakládat jimi podle své úvahy a ve svém zájmu, a to mocí, která není závislá na existenci moci kohokoli jiného k téže věci, v téže době.

Současně v sobě zahrnuje i právně zabezpečenou možnost vlastníka domáhat se od všech třetích osob zdržení se užívání věci proti jeho vůli.

K obsahu subjektivního vlastnického práva patří souhrn konkrétních oprávnění, příslušejících vlastníkům věci, který je tradičně označován jako tzv. vlastnická triáda:

- × právo věc užívat a požívat její plody a užitky (ius utendi et fruendi)**
- × právo s věcí disponovat (ius disponendi)**
- × právo věc držet (ius possidendi)**

OCHRANA VLASTNICKÉHO PRÁVA

Pro ochranu vlast. práva je charakteristická prevence jako výraz snahy o předcházení ohrožování či porušování těchto právních vztahů.

Preventivní záměry jsou uskutečňovány jednak:

- ✘ stanovením povinností k předcházení protipr. zásahům a jednak
 - ✘ hrozbou sankcí. Sankcemi jsou konkrétní prostředky, které pr. řád poskytuje vlastníkovvi k ochraně vlast. práva. Lze je klasifikovat:
 1. **Obecné**
 2. **Zvláštní**
 3. **Věcněprávní**
 4. **Obligačněprávní**
-
- ✘ Věcněprávní prostředky směřují ke zcela totožnému obnovení původního stavu.
 - ✘ Obligačněprávní prostředky jsou takové, které lze využít k odstranění jiných následků než k obnovení totožného původního stavu, např. náhrada škody či bezdůvodné obohacení.

Vlastnické žaloby:

1. **Žaloba na vydání věci (žaloba reivindikační)**
2. **Žaloba zápůrčí (negatorní)**
3. **Žaloba na určení**

VLASTNICKÉ ŽALOBY:

Žaloba na vydání věci (žaloba reivindikační)

V případě neoprávněného zadržování věci. Lze se domáhat vydání věcí movitých i nemovitých (u nemovitých se užívá termín „žaloba na vyklizení věci“).

Předpoklady uplatnění reivindikační žaloby jsou:

- ✘ věc se nenachází ve faktické moci vlastníka, ale v moci osoby jiné, která ji odmítá vydat
- ✘ aktivně legitimován je vlastník (spoluvlastník), pasivně legitimován je ten, kdo věc protiprávně zadržuje
- ✘ věc musí být individualizována (označena tak aby ji bylo možno odlišit od ostatních)
- ✘ žalovaný věc zadržuje protiprávně
- ✘ vlastník musí poukázat existenci vlastnického práva

Žaloba zápůrčí (negatorní)

Lze ji použít ve všech ostatních případech, kdy došlo k zásahu do vlastnického práva jinak než protipr. zadržováním věci.

- ✘ Aktivně legitimován je vlastník (spoluvlastník) věci, který je ve svém právu rušen. Pasivně legitimován je každý, kdo vlast. právo omezuje nebo porušuje (ochrana tzv. sousedských vztahů).
- ✘ Žalovanému bývá uloženo zdržet se jednání, kterým zasahuje do vlast. práva nebo uvedení do původního stavu...

Žaloba na určení

- ✘ Existenci vlast. práva. Předpokladem úspěšnosti žaloby je prokázání naléhavého právního zájmu.

NABÝVÁNÍ VLASTNICKÉHO PRÁVA

K nabývání vlastnického práva dochází různými způsoby, na základě řady právních skutečností.

Právní skutečnost, jejímiž účinky dochází k nabytí vlastnického práva, se nazývá **právní důvod** nebo **právní titul**.

Způsoby nabývání vlastnického práva:

1. originární (zhotovení nové věci, konfiskace, oddělení plodů a užitků)
2. derivativní (dědění, koupě, darování, směna...)
3. převod vlast. pr. (na základě projevu vůle)
4. přechod vlast. pr. (na základě zákona, rozhodnutí státního orgánu)

Při převodu vlastnického práva se uplatňuje zásada, že nikdo nemůže převést více práv než sám má.

✘ *Nabývání smlouvou*

K vlastnímu převodu dochází především předáním a převzetím věci (*tradici*).

✘ *Nabývání děděním*

K převodu vlastnického práva na dědice dochází smrtí zůstavitele (*delatční princip*).

✘ *Nabývání rozhodnutím státního orgánu*

Vlastnictví se nabývá dnem určeným v rozhodnutí st. orgánu, není-li určen, dnem právní moci rozhodnutí (př. rozhodnutí soudu o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví 142, příkázání vlastnického práva k neoprávněné stavbě, prodej nemovitostí i prodej věcí movitých soudem při výkonu rozhodnutí).

✘ *Nabývání na základě jiných skutečností stanovených zákonem*

NABÝVÁNÍ NA ZÁKLADĚ JINÝCH SKUTEČNOSTÍ STANOVENÝCH ZÁKONEM

Přírůstkem: samostatné vlast. právo se nabývá až poté co dojde k separaci přírůstků od věci hlavní.

Přisvojení: český pr. řád nezná. Připadá v úvahu pouze na zákl. zvl. předpisů např. při sběru lesních plodin a roští, lovu zvěře a ryb.

Nález: týká se věci, kterou někdo bez projevu vůle ztratil, proto je nutné věc vrátit vlastníkovi. Nálezem nedochází ke změně vlast. práva. Pokud vlastník není znám, nálezce musí předat věc státu, kterému po 1 roce, nepřihlásí-li se původní vlastník, věc propadá.

Vydržení: vydržet může jak FO tak i PO, vydržet lze jakoukoliv věc způsobitou být předmětem vlast. práva (kromě majetku státu nebo zákonem určeným PO). Oprávněná držba věci a uplynutí nepřetržité vydržecí doby.

Zpracováním: podíl věci zpracovatele je větší – vlastníkem zpracovatel. Podíl věci jiného je větší – jiný se stává vlastníkem. Podíly jsou stejné – dohodou, rozhodnutím soudu.

Režim tzv. neoprávněných staveb.

Příklepem licitátora ve veřejné dražbě.

NABÝVÁNÍ VLASTNICKÉHO PRÁVA SMLOUVOU

Může jít o smlouvu:

- × **kupní,**
- × **darovací,**
- × **směnnou,**
- × **o dílo,**
- × **dohodu o zrušení podílového spoluvlastnictví atd.**

Převádí-li se věc movitá, nabývá se vlast. právo převzetím věci, není-li stanoveno nebo dohodnuto jinak.

Převádí-li se nemovitost, která je předmětem evidence v katastru nemovitostí, nabývá se vlast. pr. vkladem do katastru nemovitostí.

Převádí-li se nemovitost, která není předmětem evidence v katastru nemovitostí, nabývá se právo účinností smlouvy (účinnost lze vázat na odkládací podmínku). Smlouva musí mít písemnou formu a projevy vůle musí být na téže listině.

ZÁNİK VLASTNICKÉHO PRÁVA

Jedním ze základních rozlišování zániku vlast. práva je třídění na zánik:

- ✘ **absolutní** (vlast. pr. zaniká aniž by jej nabyt někdo jiný)
- ✘ **relativní** (vlast. pr. zaniká bývalému vlastníkovi a zároveň je nabývá někdo jiný)

Jiné základní rozlišování vyplývá z toho, zda k němu dochází:

1. **na základě vůle vlastníka** (právní úkon, smlouva, opuštění, spotřebování...)
 2. **nezávisle na vůli vlastníka** (zkázou věci, smrtí vlastníka...)
- ✘ Typickým projevem vůle je *smlouva, ať již smlouva kupní, směnná, darovací i dohoda o zrušení a vypořádání podílového spoluvlastnictví.*
 - ✘ **Opuštění věci** je právním úkonem za předpokladu, že vyjadřuje vůli vlastníka nebýt již dále vlastníkem. Je to jednostranný pr. úkon, který se odlišuje od ztráty, která je událostí.
 - ✘ **Spotřebováním** zaniká vlast. právo k věci zužitelné, když došlo k vyčerpání její užitné hodnoty.
 - ✘ **Zničení věci** je pr. úkonem vlastníka, kterým zanikne vlast. právo, neboť vlastník ji učinil neupotřebitelnou.
 - ✘ **Zánik věci událostí** (požár, zemětřesení).
 - ✘ **Ztrátou věci**, pokud mu nebyla vrácena nebo se o ni nepřihlásil.
 - ✘ **Smrtí vlastníka** zaniká jeho vlast. právo, které přechází na dědice.
 - ✘ Vlastnické právo může zaniknout **vydržením**.
 - ✘ **Rozhodnutím státního orgánu**: vyvlastněním, propadnutím věci, prodejem věci v rámci výkonu rozhodnutí

OCHRANA SUBJEKTIVNÍCH PRÁV, OCHRANA POKOJNÉHO STAVU, NÁROK

Prostředky ochrany sub. práv jsou jednak obecné povahy, jednak zvláštní, které chrání pouze určitá sub. práva.

Důležité místo je svěřeno **prevenci**:

§ 3/2 FO a PO, státní orgány a orgány místní samosprávy dbají o to, aby nedocházelo k ohrožování a porušování práv z občanskoprávních vztahů a aby případné rozpory mezi účastníky byly odstraněny především jejich dohodou.

Došlo-li již k ohrožení či porušení práv, stanoví zákon zásadně pravomoc soudu k ochraně těchto práv:

§ 4 Proti tomu, kdo právo ohrozí nebo poruší, lze se domáhat ochrany u orgánu, který je k tomu povolán. Není-li v zákoně stanoveno něco jiného, je tímto orgánem soud.

Zákon v **§ 5** umožňuje poskytnout ochranu došlo-li ke zřejmému zásahu do **pokojného stavu**:

§ 5 Došlo-li ke zřejmému zásahu do pokojného stavu, lze se domáhat ochrany u příslušného orgánu státní správy. Ten může předběžně zásah zakázat nebo uložit, aby byl obnoven předešlý stav. Tím není dotčeno právo domáhat se ochrany u soudu.

Občanské právo připouští ve výjimečných případech i možnost **svépomoci**:

§ 6 Jestliže hrozí neoprávněný zásah do práva bezprostředně, může ten, kdo je takto ohrožen, přiměřeným způsobem zásah sám odvrátit.

OBČANSKOPRÁVNÍ NÁROK

je vlastnost subjektivního práva spočívající v jeho vynutitelnosti státní mocí, výjimečně svépomocí oprávněné osoby.

Znaky nároku:

- 1. vynutitelný proti vůli povinné osoby**
- 2. existenčně spjat se subjektivním právem**
- 3. možnost použití státní moci (svépomoci) k vynucení nároku**

SOUSEDSKÁ PRÁVA

svoboda občana omezena svobodou ostatních

Zákon hovoří o vlastníkovy věci bez bližšího určení, avšak těžiště klasických sousedských vztahů se týkají vlastníků nemovitostí. Ti nesmějí zejména:

- ✘ *ohrozit susedovu stavbu nebo pozemek úpravami pozemku nebo úpravami stavby na něm zřízené, aniž by učinil dostatečné opatření na upevnění stavby nebo pozemku*
- ✘ *nad míru přiměřenou poměrům obtěžovat susedy hlukem, prachem, popílkem, kouřem, plyny, parami, pachy, pevnými a tekutými odpady, světlem a stíněním a vibracemi*
- ✘ *nenechat chovná zvířata vnikat na cizí pozemek*
- ✘ *nešetrně, popřípadě v nevhodné roční době odstraňovat ze své půdy kořeny stromu nebo odstraňovat větve stromů, které přesahují na cizí pozemek*

- ✘ Vlastníci susedících pozemků jsou povinni umožnit na nezbytnou dobu a v nezbytné míře vstup na své pozemky, popřípadě na stavby na nich stojící, pokud to nezbytně vyžaduje údržba a obhospodařování susedících pozemků a staveb.

- ✘ Vlastník pozemku v zásadě nemá povinnost jej oplotit. Je-li to potřebné a nebrání-li to v účelném využívání susedních pozemků a staveb, může to soud nařídit.

- ✘ Plody, ať rostou na stromech nebo jsou spadané na zemi, patří vlastníkovy stromu.

SPOLUVLASTNICTVÍ, POJEM A DRUHY

Věc, k níž existuje vlastnické právo, může vlastnicky patřit i více subjektům společně, aniž by byla mezi ně rozdělena. V těchto případech se jedná o spoluvlastnictví, přičemž se všichni spoluvlastníci pokládají za jediného vlastníka společné věci.

Pokud se týká druhů spoluvlastnictví, je rozlišováno na:

1. **podílové**
2. **bezpodílové.**

Rozdíl mezi oběma formami spoluvlastnictví spočívá ve vyjádření podílu. Ty jsou určeny pouze u podílového spoluvlastnictví, kdežto každému z bezpodílových spoluvlastníků přísluší vlastnické pr. k celé věci, přičemž je současně omezeno vlast. právem druhého bezpodílového spoluvlastníka k téže věci.

Od 1.8.1998 upravuje obč. zákoník výslovně jen spoluvlastnictví podílové, bezpodílové spoluvlastnictví (může vzniknout jen mezi manželi) bylo nahrazeno ***společným jměním manželů.***

PODÍLOVÉ SPOLUVLASTNICTVÍ

Základním pojmovým znakem je **podíl**, který vyjadřuje míru, jakou se spoluvlastníci podílejí na právech a povinnostech vyplývajících ze spoluvlastnictví ke společné věci.

Podíl vyjadřuje právní postavení spoluvlastníka k ostatním spoluvlastníkům, určuje jak se spoluvlastníci podílejí na užitečných věci a jaké nesou náklady apod.

Velikost podílu může být vyjádřena:

- × **zlomkem** nebo
- × **procenty**

Podílové spoluvlastnictví vzniká stejným způsobem jako vlastnické právo. I u něj lze rozlišit nabytí spoluvlastnického práva *derivativním* nebo *originárním* způsobem.

Obsahem jsou práva a povinnosti subjektů, která jsou obsahem individuálního vlastnictví i práva a povinnosti specifické pro spoluvlastnický vztah. Ty specifické se pak dělí do tří skupin podle toho, zda se týkají:

1. vzájemného vztahu mezi spoluvlastníky
2. vztahu všech spoluvlastníků k třetím osobám ohledně společné věci
3. vztahu mezi jedním spoluvlastníkem a ostatními ohledně spoluvlastnického podílu

Podílové spoluvlastnictví může zaniknout obvyklými způsoby, kterými dochází k zániku individuálního vlastnictví.

Z povahy pod. spoluvlast. vyplývá, že nelze nikoho nutit, aby nadále setrval ve spoluvlast. vztahu. Proto zákon připouští také jeho zrušení těmito právními skutečnostmi:

- × dohodou (141)
- × rozhodnutím soudu na návrh některého spoluvlastníka (142)

SPOLEČNÉ JMĚNÍ MANŽELŮ – POJEM, VZNIK, PŘEDMĚT, OBSAH

Od 1.8.1998 bylo bezpodílové spoluvlastnictví manželů nahrazeno institutem společného jmění manželů (143-151 OZ).

To je výrazem jednoty manželství a rovného postavení manželů po stránce hospodářské a představuje základní úpravu majetkových vztahů mezi manžely.

Nadále zůstává samostatně upraven společný nájem bytu.

SJM zahrnuje jmění jako souhrn aktiv a pasiv příslušících manželům (mimo stanovené nebo dohodnuté výjimky).

Předmětem SJM jsou tři základní kategorie předmětů v právním smyslu:

- 1. Věci**
- 2. jiná majetková práva, zejména pohledávky a penězi ocenitelné jiné hodnoty (např.: obchodní podíl)**
- 3. závazky – dluhy**

SJM vzniká uzavřením manželství jako zákonný institut manželského majetkového práva. Manželé (event. snoubenci) však mohou vznik společného jmění manželů zcela nebo zčásti vyhradit až ke dni zániku manželství, pokud nejde o věci tvořící obvyklé vybavení domácnosti (143a OZ).

Společné jmění manželů nevzniká v tzv. nesezdaném soužití, v soužití osob téhož pohlaví a v manželstvím zdánlivém.

Obsahem SJM jsou práva a povinnosti manželů, přičemž platí, že každý z manželů má stejná práva a povinnosti a vykonává je společně s druhým manželem.

Ke společnému obsahu patří především zásada, že z právních úkonů týkajících se SJM jsou oba manželé oprávnění a povinni solidárně (145/4).

To znamená, že pokud jeden z manželů uzavře kupní smlouvu, vznikne oběma manželům společně závazek zaplatit kupní cenu, společně jim také vznikne právo na nabytí věci do vlastnictví.

ZÁNİK A VYPOŘÁDÁNÍ SPOLEČNÉHO JMĚNÍ MANŽELŮ

SJM zaniká nejpozději se zánikem manželství.

Za trvání manželství může zaniknout pouze prohlášením konkurzu na majetek jednoho z manželů – podnikatele, a vyslovením trestu propadnutí majetku jednoho z manželů. Po zániku SJM je nutné jej vypořádat.

Dohoda:

Zákon pro vypořádání preferuje dohodu manželů (§ 150 OZ). Pokud jde o její obsah, je především na účastnících, co do smlouvy pojmu. Práva věřitelů však nesmí být dotčena. Pokud jde o formu, zákon říká formu písemnou.

Soud:

Nedohodnou-li se, provede vypořádání na základě žaloby kteréhokoli z manželů soud. Vychází se z toho, že ***podíly obou manželů na majetku patřící do SJM jsou stejné. Stejně tak se vychází z toho, že závazky obou manželů vzniklé za trvání manželství jsou povinni manželé plnit rovným dílem.***

Každý z manželů je však oprávněn požadovat, aby mu bylo uhrazeno, co ze svého vynaložil na společný majetek, a je povinen nahradit, co ze společného bylo vynaloženo na jeho ostatní majetek.

Při vypořádání se přihlédne především k potřebám nezletilých dětí, k tomu, jak se každý z manželů zasloužil o nabytí a udržení společného jmění. Při určení míry přičinění je třeba vzít též zřetel k péči o děti a k obstarávání společné domácnosti.

Zákonná domněnka:

Pokud manželé nevypořádali **do tří let** své zaniklé společné jmění dohodou nebo alespoň nepodali žalobu na vypořádání u soudu, uplatní se zákonná nevyvratitelná domněnka, podle které platí:

1. ohledně movitých věcí, že se manželé vypořádali podle stavu, v jakém každý z nich věci ze SJM pro potřebu svou, své rodiny a domácnosti výlučně jako vlastník užívá
2. ohledně ostatních movitých věcí a nemovitých věcí, že jsou v podílovém spoluvlastnictví a že podíly obou spoluvlastníků jsou stejné
3. ohledně ostatních majetkových práv, pohledávkách a závazcích manželů společných platí úprava ad b) přiměřeně

VLASTNICKÉ PRÁVO K BYTŮM A NEBYTOVÝM PROSTORŮM

Termínem bytové vlastnictví lze označit ten druh spoluvlastnictví budovy, v němž spoluvlastník budovy je vlastníkem bytu (nebo nebytových prostor tzv. jednotek) a podílovým spoluvlastníkem společných částí.

Charakteristickým znakem bytového vlastnictví je pluralita předmětů. Předmětem práva je jednotlivý byt i celý dům (nebo jeho společné části či pozemek). Tyto předměty přitom vlastnicky patří i jiným subjektům. Pluralita předmětů a pluralita subjektů existuje po celou dobu trvání bytového vlastnictví.

Byt ani nebytový prostor nejsou fakticky samostatnými reálně oddělitelnými částmi budovy, nelze s nimi nakládat v plném rozsahu jako se samostatnou věcí (např. ji zničit).

To vyžaduje, aby vlastnictví k nim bylo zákonem omezeno ve větším rozsahu než obecně a aby právní úprava k nim vyjadřovala především skutečnost, že jde o fyzicky neoddělitelnou část budovy, při jejímž užívání a dispozici s ní je třeba respektovat potřebu hospodaření s domem jako celkem.

Podle § 5 ZOVb (zákona o vlastnictví bytů) vzniká bytové vlastnictví:

1. **vkladem prohlášení vlastníka budovy do katastru nemovitostí**
2. **výstavbou jednotky provedené na základě smlouvy o výstavbě**

Nabytí vlastnického práva k jednotce od dosavadního vlastníka předpokládá dvě pr. skutečnosti:

1. **prohlášení vlastníka o vymezení jednotek**
2. **převod jednotky**

VLASTNICKÉ PRÁVO K BYTŮM A NEBYTOVÝM PROSTORŮM

Obsahem bytového vlastnictví jsou práva a povinnosti bytového vlastníka:

- 1. právo držby**
- 2. právo užívání a požívání plodů a užitků**
- 3. dispoziční oprávnění (právo jednotkou nakládat)**
- 4. právo a povinnost účasti na správě**

Vlastník jednotky má právo na ochranu svého vlastnického práva. K prostředkům ochrany patří zejména tzv. *vlastnické žaloby*.

K zániku bytového vlastnictví může dojít na základě různých právních skutečností.

Ze zvláštností bytového vlastnictví vplývá jeden ze způsobů zániku, a to zrušením vymezených jednotek. Podmínky zrušení upravuje § 5/ 6,7 zák. č. 72/1994 Sb.

VĚCNÁ PRÁVA K VĚCI CIZÍ

Věcná práva k věci cizí jsou skupinou subjektivních práv, která umožňují užívání cizích věcí stanoveným způsobem.

Charakteristickým znakem je jejich věcněprávní povaha, což umožňuje sepětí jejich obsahu (práva a povinnosti) s určitým subjektivním právem k věci (vlastnické právo...).

V objektivním pojetí jsou věcná práva k věci cizí souborem několika pr. institutů, které plní samostatné funkce.

Věcná práva k věci cizí:

- × věcná břemena, umožňující využívání užitné hodnoty věci patřící vlastnický jinému subjektu.*
- × právo zástavní,*
- × podzástavní a*
- × právo zadržovací slouží především jako zajišťovací prostředky.*

ZÁSTAVNÍ PRÁVO, VZNIK

Zástavní právo slouží k zajištění pohledávky pro případ, že dluh, který jí odpovídá, nebude včas splněn s tím, že v tomto případě lze dosáhnout uspokojení z výtěžku zpeněžení zástavy.

Zástavní právo se vztahuje i na příslušenství, přírůstky a neoddělené plody zástavy (§ 153/3).

U zástavního práva lze – obdobně jako u vlastnického práva – rozlišovat titul, z něhož zástavní právo vzniká, a způsob vzniku. Jako tituly připouští obč. zákoník:

písemnou smlouvu

Podstatnými náležitostmi zástavní smlouvy jsou:

- ✗ specifikace předmětu zástavního práva (zástavy)
- ✗ vymezení zástavní pohledávky
- ✗ Zástavní smlouva musí být uzavřena písemně, má-li zást. pr. vzniknout zápisem do rejstříku zástav, musí mít formu notářského zápisu. Nesmí obsahovat některá ujednání (§ 169).
- ✗ Zástavní právo k nemovitosti evidované v katastru vzniká vkladem zástavního práva.

Zástavní právo k movitým věcem vzniká nastoupením jedné ze tří skutečností:

- ✗ odevzdáním zástavnímu věřiteli
- ✗ předáním do úschovy nebo ke skladování
- ✗ zápisem do rejstříku zástav (vede Notářská komora)
- ✗ Zástavní právo k nemovitostem neevidovaných v katastru vzniká zápisem do rejstříku zástav.
- ✗ Zástavní právo k pohledávce vzniká již uzavřením smlouvy.

rozhodnutí soudu o schválení dohody o vypořádání dědictví

- ✗ Uzavřená dědická dohoda je titulem, zástavní právo vznikne až rozhodnutím soudu.

rozhodnutí soudu

- ✗ Soud může usnesením zřídit tzv. soudcovské zástavní právo (§ 338b a následující OSŘ).

rozhodnutí správního úřadu

- ✗ Postup finančního úřadu k zajištění daňové pohledávky. Podobně též Celní úřad.

zákon

- ✗ Zákon stanový ty skutečnosti, na jejichž základě vznikne zástavní právo (např. § 672 OZ).

ZÁSTAVNÍ PRÁVO, OBSAH

Obsah: Práva a povinnosti subjektů zástavně právního vztahu mají různý rozsah v jednotlivých fázích vývoje zástavního práva, zejména před splatností zajištěné pohledávky a po její splatnosti.

V první fázi plní zástav. právo typicky preventivně zajišťovací funkci.

Věřitel je oprávněn držet zástavu u sebe po celou dobu trvání zástavního práva (detentor). Je povinen se o ni starat.

V druhé fázi nastupuje uhrazovací funkce zástavního práva:

- ✘ zpeněžením ve veřejné dražbě (§ 36 zák. č. 26/2000 Sb., o veřejných dražbách)
- ✘ soudním prodejem věci (§ 200y OSŘ)

Zánik zástavního práva lze rozdělit do dvou skupin:

1. *zánik zástav. pr. v důsledku zániku zajištěné pohledávky (splněním)*
2. *samostatný zánik zástav. pr. bez ohledu na existenci zajištěné pohledávky:*
 - ✘ zánikem zástavy (zničení, spotřebováním)
 - ✘ vzdáním se zástavního práva věřitelem
 - ✘ uplynutím doby (pokud bylo zřízeno na dobu určitou)
 - ✘ složením obvyklé ceny zástavy
 - ✘ na základě písemné smlouvy uzavřené mezi zástavním věřitelem a zástavním dlužníkem
 - ✘ v dalších případech stanovených zvláštními předpisy (např. v soudní exekuci, zpeněžením v konkursu atd.)

PODZÁSTAVNÍ PRÁVO

Samostatným druhem zástavního práva je tzv. právo podzástavní, které vzniká zastavením pohledávky zajištěné zástavním právem.

Ke vzniku podzástavního práva není nutný souhlas vlastníka zastavené věci, avšak podzástavní právo lze vůči němu uplatnit, jen když mu byl vznik tohoto práva oznámen.

Smyslem podzástavního práva je uspokojení podzástavního věřitele.

Pro postup platí tato pravidla:

- ✘ uspokojení z podzástavy se může podzástavní věřitel domáhat, pokud není pohledávka zajištěná zástavním právem a ani zastavená pohledávka není v době splatnosti splněna podzástavnímu věřiteli
- ✘ uspokojení z podzástavy se podzástavní věřitel domáhá v rámci oprávnění zástavního věřitele.

VĚCNÁ BŘEMENA – POJEM, VZNIK, OBSAH, ZÁNİK

Věcná břemena jako právní institut jsou souborem pr. norem, jež vznikají při částečném omezování možností realizace užitné hodnoty věci ve prospěch individualizovaných subjektů za účelem dokonalejšího sociálně-ekonomického využití věci.

Podle § 151n/1 *věcná břemena omezují vlastníky nemovité věci ve prospěch někoho jiného tak, že jsou povinni něco trpět, něčeho se zdržet, nebo konat.*

*Práva odpovídající věcným břemenům jsou spojena buď s vlastnictvím **určité nemovitosti**, nebo patří **určité osobě**.*

Věcněprávní charakter dotváří § 151n/2, když stanoví, že *věcná břemena přecházejí s vlastnictvím věci na nabyvatele.*

Subjekty tohoto pr. vztahu jsou **povinný** (vlastník nemovitosti, nositel povinnosti, FO i PO) a **oprávněný** (ten komu svědčí právo...).

Druhy věcných břemen:

Podle určení oprávněného subjektu:

- ✘ v.b. působící *in rem* (váže se na věci, změnou vlastníka v.b. nezaniká)
- ✘ v.b. působící *in personam* (váže se na konkrétní osobu, pokud ta zmizí, zanikne v.b.)

Podle obsahu:

- ✘ v.b. s povinností konat (ve prospěch oprávněné osoby)
- ✘ v.b. s povinností trpět (určité konání oprávněné osoby)
- ✘ v.b. s povinností zdržet se (chování, které by mu jinak příslušelo z titulu vlastníka věci)

VĚCNÁ BŘEMENA – POJEM, VZNIK, OBSAH, ZÁNİK

Obecně u všech těchto druhů v.b. platí, že jejich obsahem nemůže být povinnost, která by se uskutečnila jednorázovým výkonem.

Ve smyslu 151o/1 lze rozlišit tyto **způsoby původního vzniku věcným břemen:**

- **za zákona**

- ✘ Věcné břemeno vzniká přímo na základě skutečností uvedených v právním předpise (elektrizační zák. č. 79/1957 Sb., plynárenský zák. č. 67/1960 Sb.).

- **rozhodnutím příslušného orgánu**

- ✘ Pokud právní předpis umožňuje zřízení věcného břemene rozhodnutím příslušného orgánu, vzniká věcné břemeno právní mocí rozhodnutí (např. rozhodnutím o vyvlastnění 109 stavebního zákona).

- **písemnou smlouvou**

- ✘ Pro uzavření smlouvy o zřízení věcného břemene platí obecná ustanovení OZ o právních úkonech (34 a násl.), speciálně pak o smlouvách. Nutná písemná forma. K nabytí práva je nutný vklad do katastru nemovitostí.

- **na základě závěti ve spojení s výsledky řízení o dědictví**

- ✘ Vzniká v okamžiku smrti zůstavitele. Možnost zůstavitele zřídit závěti věcné břemeno je důsledkem výkonu jeho vlastnického práva.

- **vydržením**

- ✘ Podle OZ může věcné břemeno vydržet osoba, která vykonává právo odpovídající věcné břemeno v dobré víře, nepřetržitě po dobu 10 let. Vydržením nelze

- **schválenou dohodou dědiců**

- ✘ nelze nabýt právo odpovídající věcnému břemenu k věcem, které nemohou být předmětem vlastnictví nebo jsou ve vlast. státu či zákonem pověřené PO

ZADRŽOVACÍ PRÁVO

Zadržovací (retenční) právo představuje oprávnění věřitele zadržet movitou věc dlužníka k zajištění své, zpravidla splatné, pohledávky.

K zajištění nesplatných pohledávek může věřitel použít zadržovací právo, není-li jeho dlužník schopen po delší dobu plnit své platné závazky.

Zadržovací právo nelze užít u nemovitostí.

- ✘ Zadržovací právo **vzniká** svémocným zadržením movité věci.
- ✘ Oprávněn zadržet věc je pouze ten, kdo je povinen věc vydat, na rozdíl od zástav. pr. má zadrž. právo *jen zajišťovací funkci*, nikoliv funkci uhrazovací.
- ✘ Zadržet nelze věc svémocně nebo lstivě odňatou (nevznikne právo).

K obsahu zadrž. práva patří právo oprávněného subjektu zadržet věc až do uspokojení své pohledávky.

- ✘ Bez zbytečného odkladu musí vyrozumět dlužníka o zadržení věci a o důvodech zadržení, též je povinen věc pečlivě opatrovat, chránit ji před poškozením, ztrátou a zničením.
- ✘ Zadržovací právo zanikne, jakmile zanikne hlavní závazkový vztah, především uspokojením pohledávky.

ZÁVAZKY - POJEM A PODSTATA

Závazkové právo je systémová část občanského práva, která upravuje mezi specifickými subjekty jednotlivé formy společenské směny hodnot.

Předpokladem je, že se bude jednat o hodnoty majetkové povahy.

Mimoto však občanskoprávní závazky poskytují i ochranu občanskoprávním majetkovým vztahům.

*Závazkovým vztahem je právní vztah, ze kterého **věřiteli** vzniká právo na plnění (pohledávka) od **dlužníka** a dlužníkovi vzniká povinnost splnit závazek (§ 488).*

*Z platného závazku je dlužník povinen **něco dát, konat, něčeho se zdržet nebo něco trpět** a věřitel je oprávněn to od něj **požadovat** (§ 494).*

Zároveň je však i věřitel povinen respektovat oprávněné zájmy dlužníka.

Obě strany závazkového vztahu mají vedle práva na plnění a povinnosti plnění poskytnout rovněž povinnost poskytnout součinnost k řádnému a včasnému plnění závazků a odpovídající právo na tuto součinnost.

Právním důvodem vzniku závazků může být rozsáhlý okruh právních skutečností jako:

- × **závazky ze smluv** (obligationes ex contractu)
- × **závazky z porušení právní povinnosti** (obligationes ex delicto)
- × **závazky z jiných právních důvodů** (obligationes ex variis causarum figuris)

PRVKY A ZÁKLADNÍ TŘÍDĚNÍ ZÁVAZKOVÝCH VZTAHŮ

Obdobně jako v ostatních právních vztazích i v občanskoprávních závazcích je možné provést analýzu jejich struktury, kterou tvoří tři prvky:

- ✘ **subjekty** (strany mezi nimiž závazek vzniká)
- ✘ **předmět** (ke kterému směřuje zájem stran)
- ✘ **obsah závazkových vztahů**

Stranou oprávněnou z obsahu závazku je **věřitel**, stranou zavázanou **dlužník**.

Za předmět závazku bývá označováno **plnění**, tj. určité chování dlužníka, kterého je oprávněn domáhat se věřitel.

Obsah závazku pak stanoví oprávnění věřitele a jim odpovídající povinnost dlužníka.

Podle předmětu plnění rozlišujeme následující typy závazků:

- **závazky peněžité a nepeněžité**
- **závazky úplatné a bezúplatné**
- **závazky s plněním jednotlivě, druhově a alternativně určeným.**
- **závazky naturální** - zákonodárce odmítá vybavit možností vymoci plnění prostřednictvím státního donucení nebo svépomoci, jsou vyjmenovány v § 455, podle něhož se za ně považují pouze:
 - ✘ závazky ze hry a sázky mezi občany
 - ✘ závazky z půjčky do hry a sázky mezi občany
 - ✘ závazky promlčené, u nichž se dlužník dovolal promlčení

KUPNÍ SMLOUVA, POJEM, PRÁVA A POVINNOSTI

Koupě a prodej je právním vztahem vznikajícím na základě kupní smlouvy.

Jeden účastník (**prodávající**) je v něm zavázán odevzdat druhému účastníkovi (**kupujícímu**) předmět koupě a tento je zavázán předmět koupě převzít a zaplatit za něj kupní cenu.

- ✘ Na obou stranách kupní smlouvy může vystupovat více subjektů.
- ✘ Pojmovými znaky kupní smlouvy je **předmět koupě a kupní cena**.
- ✘ **Předmětem koupě a prodeje:**
 - = mohou být všechny věci, které jsou věcmi v právním smyslu
 - = jsou ve vlastnictví prodávajícího
 - = ale které nejsou vyňaty z občanskoprávní dispozice nebo je s nimi dispozice omezená (např. věci ve výlučném vlastnictví státu)
- ✘ může být určen **individuálně, druhově, hromadně** nebo **úhrnně** („jak stojí a leží“)
- ✘ nemusí existovat v době uzavření smlouvy může jít o koupi věci budoucí - které v budoucnu vzniknou
- ✘ nemůže být součástí věci hlavní, neboť není samostatnou věcí v právním smyslu
- ✘ nemůže být samostatně ani příslušenství věci, pokud je stále ještě určeno vlastníkem, aby bylo s
 - věcí hlavní užíváno, tj. dokud neztratí charakter příslušenství

KUPNÍ SMLOUVA, POJEM, PRÁVA A POVINNOSTI

Kupní cena je peněžitá úplata za předmět koupě

- ✘ musí být vyjádřena v penězích, jinak nejde o kupní smlouvu
- ✘ výše ceny se určuje dohodou je však třeba respektovat obecně závazné cenové předpisy (pokud existují) pod sankcí relativní neplatnosti

splatnost kupní ceny může být dohodnuta libovolně, obvykle některý z těchto způsobů:

- a) zaplacení současně s předáním a převzetím předmětu koupě (typicky při prodeji v obchodě),
- b) až po předání a převzetí předmětu koupě (např. na základě fakturace),
- c) až po nabytí vlastnického práva (po vkladu vlastnického práva do katastru nemovitostí),
- d) před předáním a převzetím předmětu koupě (tzv. prenumerační koupě)

není-li splatnost dohodnuta ⇒ obecné pravidlo ⇒ kupující je povinen zaplatit cenu prvního dne poté,

kdy byl prodávajícím o zaplacení požádán (§ 563)

- ✘ dohodou se řídí také **způsob úhrady kupní ceny (v hotovosti, bezhotovostním převodem) a jednorázová úhrada nebo úhrada ve splátkách**

Kupní smlouva vzniká, jakmile se účastníci shodli na jejím obsahu.

K platnosti smlouvy se vyžaduje písemná, forma jen v případě, je-li předmětem koupě nemovitost, jinak může mít formu libovolnou.

KUPNÍ SMLOUVA, POJEM, PRÁVA A POVINNOSTI

PRÁVA A POVINNOSTI

- jsou jednak vzájemné, jednak i vzájemně podmíněné neboť kupní smlouva je typickým příkladem

synalagmatických smluv

z kupní smlouvy vyplývají pro smluvní strany především tato práva a povinnosti:

- ✘ **povinnost prodávajícího řádně plnit předmět koupě, tj. povinnost odevzdat předmět koupě, a to ve lhůtě, kterou strany sjednaly**
- ✘ **okamžik předání je důležitý pro vyřešení otázky nabytí vlastnictví u movitých věcí**
- ✘ **s nabytím vlastnického práva přechází na kupujícího nebezpečí nahodilé zkázy a nahodilého zhoršení předmětu koupě, včetně užitků, není-li dohodnuto jinak**
- ✘ **pokud kupující nabyl vlastnické právo dříve, má prodávající až do odevzdání práva a povinnosti schovatele**
- ✘ **prodávající povinen zásadně plnit bez zbytečných odkladů, může však být dohodnuta i jiná lhůta**
- ✘ **prodávající je oprávněn odevzdání předmětu koupě odepřít, nezplatí-li kupující cenu včas**
(nebylo-li dohodnuto jinak)
- ✘ **odesílá-li se předmět koupě na místo plnění nebo určení, není kupující povinen zaplatit cenu,**

KUPNÍ SMLOUVA, POJEM, PRÁVA , POVINNOSTI, ZÁNÍK

- k povinností prodávajícího patří i povinnost upozornit kupujícího na vady, které věc má a o nichž ví - tuto povinnost má splnit při sjednání kupní smlouvy**
- ✦ pokud dodatečně vyjde najevo vada, na kterou prodávající kupujícího neupozornil, i když o ní nevěděl, ale která existovala již při předání věci, má kupující právo:
 - ⊗ na smlouvě setrvat a žádat slevu ze sjednané kupní ceny; výše slevy odpovídá povaze a rozsahu vady –toto právo přísluší kupujícímu bez ohledu na druh vady (odstranitelná i neodstranitelná)
 - ⊗ od smlouvy odstoupit, jde-li o vadu, která činí věc neupotřebitelnou

Právní vztah z koupě a prodeje zaniká obvyklými způsoby zániku závazku, předně splněním.

Vedle toho je častým důvodem zániku odstoupení, využít lze i následky vedlejších ujednání (např. rozvazovací podmínky).